

Drzewo i pociąg – metafory dorastania

Bibliografia:

- Źródło: Clive Staples Lewis, *O trzech sposobach pisania dla dzieci*, tłum. D. Kurek, „Tygodnik Powszechny” 2006, nr 5, s. 4.

A photograph of two young children, a girl on the left and a boy on the right, both smiling and looking towards the camera. They are positioned behind a dense, dark green bush with some reddish-brown leaves. The background is a soft, out-of-focus landscape with warm, golden light, suggesting a sunset or sunrise. A dark, semi-transparent rectangular box is overlaid on the center of the image, containing the title text.

Drzewo i pociąg – metafory dorastania

Twarze uśmiechniętych dzieci

Źródło: pixaby, domena publiczna.

Dziecko, nastolatek, dorosły. Każdy z nas przechodzi w życiu przez te etapy. Jednak różnie postrzegamy to, w jaki sposób się zmieniamy. Rozumienie, wyobrażenia na temat tego, czym są 'dzieciństwo' i 'dorosłość', w dużej mierze kształtują naszą samoocenę.

Dzieci i nastolatki nierzadko marzą o dorosłości. Wyobrażają sobie, jak wiele zyskają, gdy osiągną pełnoletniość. Z kolei niejednemu dorosłemu zdarza się zatęsknić za latami dzieciństwa lub z nostalgią wspominać, co utracił wraz z ich odejściem. Albo też z pogardą spoglądać na fascynacje czasu młodości, uznając je za niegodne człowieka dorosłego. Zazwyczaj doceniamy każdy z tych etapów, gdy mamy je za sobą.

Wartości, które odrzucamy lub przyjmujemy w procesie dorastania i dojrzewania, decydują o tym, kim się stajemy jako dorośli. Kształtują nasze rozumienie świata, a także nasz stosunek do samych siebie. Wszystko to składa się na wizerunek człowieka dorosłego. Tworzymy go, pracując nad nim przez całe życie.

Już wiesz

Wyjaśnij, czym jest dla ciebie 'dorosłość'. Jak ją rozumiesz? Jakie obowiązki nakłada na człowieka i jakie możliwości przed nim otwiera? Uzasadnij swoje zdanie.

O trzech sposobach pisania dla dzieci [C. S. Lewisa](#)

Clive Staples Lewis

1898 – 1963

Angielski pisarz, literaturoznawca, teolog chrześcijański, wykładowca na uniwersytetach w Oksfordzie i [Cambridge](#). Znany jest przede wszystkim jako autor siedmiotomowego cyklu *Opowieści z Narnii* (1950–1956). Literacka spuścizna Lewisa jest jednak znacznie bogatsza i obejmuje m.in. *Trylogię kosmiczną* (1938–1945) oraz obfity i zróżnicowany nurt pisarstwa religijno-filozoficznego. [C. S. Lewis](#) był przyjacielem [J. R. R. Tolkiena](#) i członkiem grupy '[Inklingów](#)'.

Dorostym być, czyli na czym polega rozwój?

” Clive Staples Lewis

O trzech sposobach pisania dla dzieci

Współczesny świat krytyki używa słowa 'dorosły' jako wyrazu aprobaty. Jest wrogi temu, co określa mianem 'nostalgii', i pogardliwy wobec tego, co nazywa 'Piotrusio-Panteizmem'. Stąd człowiek, który przyznaje się, że karły, olbrzymy, mówiące zwierzęta i wiedźmy wciąż są mu drogie w wieku lat pięćdziesięciu trzech, nie będzie raczej wychwalany za zachowanie młodości, lecz stanie się obiektem pogardy i współczucia jako ograniczony w rozwoju. Spędzę tu trochę czasu, broniąc się przed takimi oskarżeniami nie dlatego, że fakt, czy ktoś mną pogardza lub mi współczuje, ma wielkie znaczenie, ale dlatego, że ta obrona jest ściśle związana z moim poglądem na baśń i na literaturę w ogóle. Obrona ta zawiera [trzy](#) wnioski.

1. Odpowiem po prostu [tu quoque](#). Krytycy, którzy traktują dorosłość jako wyraz aprobaty zamiast jako termin opisowy, nie mogą sami być dorośli. Przejmowanie się byciem dorosłym, podziwianie dorosłości, ponieważ jest dorosła, wstyd z powodu podejrzenia o dziecinność – wszystkie te zjawiska są oznakami dzieciństwa i dorastania. Podczas dzieciństwa i dorastania są to, w umiarkowanej ilości, zdrowe symptomy. Młode istoty powinny chcieć dorastać. Ale przenoszenie w pełnoletniość czy nawet wiek dojrzały tej troski o bycie dorosłym jest właśnie oznaką ograniczenia w rozwoju. Kiedy miałem dziesięć lat, czytałem baśnie po kryjomu i wstydziłbym się wtedy, gdyby ktoś się o tym dowiedział. Teraz, w wieku lat pięćdziesięciu, czytam je otwarcie. Stając się mężczyzną, odłożyłem na bok rzeczy dziecinne, łącznie ze strachem przed dziecinnością i chęcią bycia bardzo dorosłym.
2. Nowoczesne poglądy zdają się zawierać błędną ideę dorastania. Oskarżają nas one o ograniczony rozwój, ponieważ nie straciliśmy zamięłowań, jakie mieliśmy w dzieciństwie. Ale przecież ograniczony rozwój nie polega na nietraceniu starych

rzeczy, lecz na niezyskiwaniu nowych. Dziś lubię wino reńskie, które z pewnością nie smakowałoby mi w dzieciństwie. Ale wciąż lubię też lemoniadę. Nazywam to wzrostem i rozwojem, ponieważ zostałem wzbogacony – zamiast jednego upodobania mam teraz dwa. Ale jeśli miałbym stracić zamiłowanie do lemoniady, zanim zyskałbym zamiłowanie do wina, nie byłby to rozwój, lecz po prostu zmiana. Teraz lubię [Tołstoja](#), [Jane Austen](#) i [Trollope'a](#), a także baśnie i nazywam to wzrostem. Gdybym miał stracić baśnie, aby polubić tych pisarzy, nie rozwinąłbym się, tylko zmienił. Drzewo rośnie, ponieważ zyskuje nowe pierścienie; pociąg nie rośnie przez opuszczanie jednej stacji i dotarcie do następnej. W rzeczywistości sprawa jest jeszcze głębsza i bardziej skomplikowana. Uważam, że mój wzrost jest równie widoczny, gdy teraz czytam baśnie, jak przy tym, gdy czytam teraz powieściopisarzy, ponieważ dziś z lektury baśni wyciągam więcej przyjemności niż w dzieciństwie – dając z siebie więcej, więcej również otrzymuję. Ale nie ma to tutaj wielkiego znaczenia. Nawet gdyby chodziło tylko o zamiłowanie do dorosłej literatury dodane do niezmiennego upodobania do literatury dziecięcej, dodatek ten i tak powinien nosić miano wzrostu, podczas gdy proces zwykłego porzucania jednego pakunku, aby podnieść drugi, nim nie jest. Prawdą jest oczywiście to, że proces wzrostu zawiera, przypadkiem i na nieszczęście, pewne utraty. Ale nie są one istotą wzrostu, z pewnością zaś nie tym, co czyni go godnym podziwu czy pożądanym. Gdyby tak było, gdyby porzucanie pakunków i pozostawianie za sobą kolejnych stacji miało być istotą i zaletą wzrostu, dlaczego mielibyśmy poprzestać na dorosłości? Dlaczego słowo *starczy* nie miałoby być również wyrazem aprobaty? Dlaczego nie gratulować sobie wypadania zębów i włosów? Niektórzy

krytycy zdają się mylić wzrost z ceną wzrostu i chcą na dodatek, aby ta cena była o wiele wyższa niż w rzeczywistości.

Źródło: Clive Staples Lewis, *O trzech sposobach pisania dla dzieci*, tłum. D. Kurek, „Tygodnik Powszechny” 2006, nr 5, s. 4.

Teksty kultury

Po przeczytaniu powyższego fragmentu tekstu Clive'a Staplesa Lewisa wykonaj poniższe ćwiczenia.

Ćwiczenie 1.1

Nazwij gatunek reprezentowany przez ten tekst, zaznaczając prawidłową odpowiedź.

- ☐ Tekst Lewisa to esej.
- ☐ Tekst Lewisa to opowiadanie fantasy.
- ☐ Tekst Lewisa to baśń.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1.2

Pośród wymienionych możliwości wskaż tę, która właściwie charakteryzuje tekst C.S. Lewisa.

☐ Tekst Lewisa ma charakter specjalistycznej wypowiedzi naukowej.

☐ Tekst Lewisa to utwór fabularny.

☐ Tekst Lewisa ma charakter argumentacyjno-perswazyjny.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1.3

Odwołując się do tekstu C. S. Lewisa, przyporządkuj poniższe stwierdzenia w jednej z dwóch grup.

PRAWDA

FAŁSZ

Sens metafory „pakunkowej” („porzucanie jednego pakunku, aby podnieść drugi”) jest tożsamy z sensem metafory „kolejowej”.

Lewis twierdzi, że przeniesienie w wiek dorosły troski o „bycie dorosłym” jest koniecznym przejawem rozwoju.

Metaforą, która wyraża pogląd Lewisa na istotę procesu zdrowego rozwoju, jest przyrastanie kolejnych pierścieni w pniu drzewa.

Według Lewisa lektura baśni w wieku dorosłym może dać człowiekowi nawet więcej przyjemności i satysfakcji niż ich lektura w dzieciństwie.

Problem dorosłości został przez Lewisa podjęty w ścisłym związku z poglądami pisarza na baśń i literaturę w ogólności.

Lewis podejmuje polemikę z powszechnym wśród krytyków rozumieniem „dorosłości”.

Lewis twierdzi, że istotą każdego wzrostu i rozwoju jest utrata.

Przykład lektury baśni po kryjomu posłużył Lewisowi jako

ilustracja charakterystycznego dla dziecka lęku przed posądzeniem o dziecięcość.

Metaforą, która reprezentuje pogląd Lewisa na istotę procesu zdrowego rozwoju, jest pociąg, pozostawiający jedną stację za sobą i zmierzający ku kolejnej.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 1.4

Zgodnie z dokonany m w tekście Lewisa podziałem, umieść w odpowiednim miejscu tabeli upodobania autora właściwe tylko dorosłemu i właściwe zarówno dziecku, jak i dorosłemu.

Dorosłość	Dorosłość i dzieci�nstwo
	Więcej tekstu

- powieści Tołstoja, Jane Austen i Trollope'a
- lemoniada
- baśnie
- wino reńskie

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 1.1

Zaproponuj kilka dodatkowych przykładów, kterymi twoim zdaniem można by uzupe ni  tabel  z poprzedniego  wiczenia.

Ćwiczenie 1.5

Przypomnij sobie na czym polega różnica między rozwojem (wzrostem) a zmianą według Lewisa. Połącz w pary elementy z lewej kolumny z tymi z prawej kolumny.

zmiana	metafora pociągu i torów
rozwój	strata
zmiana	wzrost
wzrost	metafora drzewa

Źródło: Learnetic S.A, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 1.2

Na podstawie fragmentu tekstu Lewisa sformułuj tezę, której pisarz dowodzi w swoich rozważaniach.

Polecenie 1.3

Wynotuj z tekstu wszystkie argumenty, którymi posłużył się Lewis, by dowieść słuszności swej tezy.

Ćwiczenie 1.6

Wybierz argumenty z wywodu Lewisa odnoszące się do zagadnienia samooceny człowieka. Możesz skorzystać z wcześniejszej notatki.

☐ Dorośli, którzy lubią to, co dzieci są niepoważni. Zaslugują na krytykę i pogardę.

☐ Czytanie baśni to zajęcie wyłącznie dla małych dzieci. Osobom dorosłym nie wypada tego robić.

☐ Picie reńskiego wina i lemoniady nie jest niczym złym.

☐ Nowoczesne rozumienie dorosłości jest błędne.

☐ Tylko dorosłość zasługuje na szacunek i aprobatę.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 1.4

W cytowanym fragmencie Lewis odwołuje się do dwóch metafor – drzewa oraz pociągu. Która z nich lepiej oddaje twoje rozumienie procesu dorastania i dojrzewania? Uzasadnij swoje zdanie.

Zadaniowo

Polecenie 2

Zastanów się i odpowiedz, jakie upodobania z wczesnego dzieciństwa lub wieku, w którym obecnie się znajdujesz, chciałbyś/ –ałabyś zachować jako człowiek dorosły? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Polecenie 3

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 4

Napisz rozprawkę, w której rozważysz, jaki sposób odczuwania świata jest ci bliższy, dorosłych czy dzieci? W argumentacji odwołaj się do tekstu *O trzech sposobach pisania dla dzieci* C. S. Lewisa oraz do innego utworu literackiego. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 200 wyrazów.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.